

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. ректора Закладу вищої освіти

«Подільський державний університет»

Андрій ЗЕЛЕНСЬКИЙ

2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи СВІНАРА Миколи Миколайовича «Формування урожайності та якості зерна пшениці озимої залежно від застосування технологічних факторів в умовах Правобережного Лісостепу», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія

ВИТЯГ

із протоколу міжкафедрального семінару факультету агротехнологій і природокористування Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» від 22 червня 2026 року

ПРИСУТНІ:

Хоміна В.Я. – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри рослинництва, селекції та насінництва – головуєча на засіданні
Гораш О.С. – доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри рослинництва, селекції та насінництва
Овчарук В.І. – доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри садівництва і виноградарства
М'ялковський Р.О. – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри садово-паркового господарства, геодезії та землеустрою
Ткач О.В. – доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин
Пулю В.Л. – доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин
Бахмат О.М. – доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри екології і загальнобіологічних дисциплін

Овчарук О.В. – доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри рослинництва, селекції та насінництва
Григор'єв В.М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, в.о. завідувача кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин
Хомовий М.М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин
Трач І.В. – кандидат сільськогосподарських наук, асистент кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин
Вільчинська Л.А. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри рослинництва, селекції та насінництва
Климишена Р.І. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри рослинництва, селекції та насінництва
Небаба К.С. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри рослинництва, селекції та насінництва
Мулярчук О.І. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, завідувач кафедри садівництва і виноградарства
Степанченко В.М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри садівництва і виноградарства
Козіна Т.В. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри садівництва і виноградарства
Падалко Т.О. – доктор філософії зі спеціальності агрономія, доцент кафедри садівництва і виноградарства
Шейко І.М. – асистент кафедри рослинництва, селекції та насінництва
Сікора А.Г. – аспірант кафедри рослинництва, селекції та насінництва

Кількість присутніх 20 осіб, з яких 8 докторів сільськогосподарських наук, 9 кандидатів сільськогосподарських наук, 1 доктор філософії, 1 асистент, 1 аспірант

Порядок денний:

Розгляд дисертаційної роботи здобувача кафедри рослинництва, селекції та насінництва Свиная Миколи Миколайовича «Формування урожайності та якості зерна пшениці озимої залежно від застосування технологічних факторів в умовах Правобережного Лісостепу», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство для надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів проведеного дослідження.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі рослинництва, селекції та насінництва

факультету агротехнологій і природокористування Закладу вищої освіти «Подільський державний університет». Тема дисертаційної роботи затверджена вченою радою Закладу вищої освіти «Подільського державного університету» 28 жовтня 2022 року, протокол №8. Науковим керівником призначено кандидата сільськогосподарських наук, доцента кафедри рослинництва, селекції та насінництва Климишену Ріту Іванівну.

СЛУХАЛИ:

Доповідь Свиная Миколи Миколайовича на тему «Формування урожайності та якості зерна пшениці озимої залежно від застосування технологічних факторів в умовах Правобережного Лісостепу», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія.

За 20 хвилин доповідач виклав основні результати дисертаційного дослідження. Обґрунтував актуальність теми, вказав на мету та завдання дослідження, охарактеризував основні положення, що відображають наукову новизну та практичну цінність одержаних результатів.

Дисертанту учасниками семінару були задані питання:

Овчарук В.І., доктор сільськогосподарських наук, професор

- Чим керувалися при підборі сортів для Вашого досліджу?
- Чи включені досліджувані сорти озимої пшениці до Державного реєстру сортів рослин України?

Вільчинська Л.А., кандидат сільськогосподарських наук, доцент

- Коли проведена сівба озимої пшениці?
- Яка облікова площа дослідної ділянки?
- Яка сівалка використана для проведення сівби?
- Яким був попередник в озимої пшениці?

Гораш О.С., доктор сільськогосподарських наук, професор

- Які відомі вчені займалися дослідженням технології вирощування пшениці озимої?
- Чим обґрунтовано вибір норм мінеральних добрив та норм висіву насіння як основних факторів дослідження?

Овчарук О.В., доктор сільськогосподарських наук, професор

- Як вплинула на врожайність зерна озимої пшениці норма добрив?
- За рахунок яких елементів структури врожаю збільшувалася урожайність зерна озимої пшениці?

Ткач О.В., доктор сільськогосподарських наук, професор

- Що таке гомогенні групи та яким чином їх визначали?

- Де апробовані результати досліджень?

Трач І.В., кандидат сільськогосподарських наук, асистент

- Як вносили мінеральні добрива? Коли? Яким чином?

- Скільки раз підживлювали озиму пшеницю?

- У якій фазі проводили підживлення озимої пшениці?

- Який проводили захист на посівах озимої пшениці?

- У якій фазі проводили захист на посівах озимої пшениці?

Хоміна В.Я., доктор сільськогосподарських наук, професор

- Яким стандартом обумовлена якість зерна пшениці?

- Які вимоги до вмісту білка, вмісту клейковини та натури зерна пшениці?

- Поясніть чому при збільшенні норм мінеральних добрив кількість продуктивних стебел збільшувалася, а кількість зерен і маса зернівки, навпаки, зменшувалася?

У обговоренні дисертаційної роботи взяли участь:

Гораш О.С., доктор сільськогосподарських наук, професор (рецензент) зазначив, що тема наукового дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки вона висвітлює вплив норм мінеральних добрив та норм висіву насіння, а також їхню комплексну дію на формування посівів, урожайність і якість зерна сортів озимої пшениці.

В дисертаційній роботі представлені класичні фактори дослідження. Будь-яка технологія вирощування передбачає наявність біологічного фактора (сорт) та технологічних факторів. У цьому дослідженні показано двофакторний експеримент, де технологічними чинниками є норми застосування мінеральних добрив та норми висіву насіння. Для обох факторів чітко встановлено крок експерименту, що дає змогу застосувати методи математичної статистики для аналізу даних.

Мінеральні добрива залишаються незмінним класичним фактором досліджень. Це зумовлено базовим принципом агрономії: щоб отримати високий і якісний урожай, необхідно повернути ґрунту винесені ним поживні речовини. Повноцінна реалізація генетичного потенціалу сучасних сортів без мінерального живлення неможлива ні сьогодні, ні в майбутньому. На сьогоднішній день усі внесені до реєстру сорти належать до інтенсивного типу. Вони мають генетично зумовлений високий коефіцієнт кущення та демонструють чітку реакцію цього процесу на внесення мінеральних добрив. Ключову роль у процесі кущення відіграють азот і фосфор. Оскільки природний коефіцієнт засвоєння цих елементів із ґрунту є низьким, для активізації кущення рослинам необхідний ефективний «старт». Чому в технології вирощування пшениці так багато уваги приділяють кущенню? Тому, що саме воно допомагає рослині максимально

впіймати сонячне світло. По суті, вся технологія побудована навколо ефективного засвоєння сонця, використання рослинами енергетичного потоку променів сонячного світла. Коли пшениця нормально кущиться і формує, наприклад, три пагони, її листки умовно рівномірно розподіляють простір між собою. Рослина запрограмована на це самою природою. Тому сьогодні перед селекціонерами стоїть завдання забезпечити оптимальне кущення рослин для повної реалізації їхнього біологічного потенціалу. В роботі показано, як саме процес кущення реагує на внесення мінеральних добрив.

Водночас норма висіву перебуває у зворотній залежності із процесом кущення. Загущення посівів пригнічує цей процес, оскільки рослини конкурують між собою та затіняють одна одну. Це призводить до зміни їхнього гормонального стану: рослини витягуються вгору, що блокує формування бокових пагонів. Саме тому оптимізація норми висіву залишається вкрай актуальною, і цей фактор детально висвітлено в дисертаційній роботі. Відтак, підбір норм висіву зведено до їхньої оптимізації: автор чітко вказує найкращі норми, яких слід дотримуватися на практиці, а також надає відповідні рекомендації щодо норм внесення мінеральних добрив.

Загалом я вважаю, що представлена робота охоплює найбільш актуальні науково-практичні питання, гармонійно поєднуючи технологічні фактори (мінеральні добрива та норми висіву) із біологічним фактором – потенціалом сорту. Усі сформульовані автором рекомендації є глибоко обґрунтованими й мають суттєве значення як для розвитку аграрної науки, так і для безпосереднього впровадження у виробництво. Рівень проведеного аналізу, глибина узагальнень та чіткість викладу матеріалу повністю відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тому, вважаю, що представлена дисертаційна робота може бути допущена до захисту на разовій спеціалізованій вченій раді.

Хоміна В.Я., доктор сільськогосподарських наук, професор (рецензент) також підкреслила актуальність цього наукового дослідження. Звернула увагу на важливість застосування технологічних та біологічних факторів при вирощуванні пшениці озимої з метою отримання стабільних врожаїв.

Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертації, хочу детальніше зупинитися на окремих зауваженнях і побажаннях, що стосуються технічного оформлення самої роботи:

1) У назві першого розділу використано формулювання «озимої пшениці», тоді як у наступних розділах зазначено «пшениці озимої». Словосполучення «озима пшениця» є більш розмовним (літературним) варіантом, тоді як із наукової точки зору, слід дотримуватися стандартизованого написання

«пшениця озима».

2) Окреме зауваження стосується методики опису експериментальних даних. Зокрема, під час аналізу таблиць 3.3, 3.4 та деяких інших зазначено перелік показників і варіантів через двокрапку. Краще було б показати значення від мінімального до максимального, що суттєво покращить структуру та сприйняття тексту.

3) У таблицях та тексті дисертації доцільно застосовувати загальноприйняті правила заокруглення чисел: для двоцифрових значень обмежуватися десятими частками (наприклад, 93,1), а для одноцифрових – залишати соті (наприклад, 7,85). Такий підхід забезпечить краще представлення експериментальних результатів.

4) Більшість таблиць у дисертації починаються з слів, як-от: «Показники урожайності...», «Показники кількості...», «Показники виживання...» тощо. Для кращого сприйняття бажано було б зазначити, наприклад: «Урожайність зерна залежно від...». Натомість сам термін «показники» доцільніше використовувати безпосередньо під час текстового аналізу експериментальних даних.

5) Наступне зауваження стосується рекомендацій виробництву. По-перше, замість слова «рекомендовано» правильніше писати «рекомендуємо». Крім того, самі рекомендації викладені досить стисло, їх варто деталізувати. Зокрема, слід звернути увагу на те, що в рекомендаціях зазначено «млн шт./га», а в самій роботі – «нас./м²» або «шт./м²». Було б добре уніфікувати це і зазначати другу одиницю виміру в дужках. На мій погляд, щоб розширити рекомендації, варто додати туди, крім урожайності, ще й якісні показники зерна.

6) І останній технічний нюанс стосується оформлення списку джерел. Згідно із загальноприйнятими вимогами до дисертаційних досліджень, URL-посилання не підкреслюються і не мають бути активними. Рекомендується видалити гіперпосилання (зняти активний статус), зберігши лише текстовий формат запису джерела.

Вважаю, що робота повністю відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій такого рівня, а її автор Свинар Микола Миколайович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 Агрономія. Сама ж дисертація може бути допущена до захисту на разовій спеціалізованій вченій раді.

М'ялковський Р.О., доктор сільськогосподарських наук, професор (рецензент) обґрунтовано відзначив високу актуальність виконаного наукового дослідження. Представлена наукова праця справляє позитивне враження завдяки вдалому вибору досліджуваних чинників (мінеральних добрив та норм висіву) та самої культури – пшениці озимої, яка є стратегічною основою продовольчої безпеки держави. Враховуючи, що технології вирощування зернових культур

потребують постійного вдосконалення, слід позитивно оцінити як наукову новизну, так і вагому практичну цінність отриманих автором результатів досліджень. Дисертаційна робота виконана на високому методологічному рівні, характеризується чіткою структурованістю та належним візуальним супроводом експериментальних даних. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження повною мірою відображені у відповідній кількості наукових публікацій здобувача у провідних фахових виданнях.

Оцінюючи позитивно загальний зміст роботи, вважаю за доцільне висловити такі побажання та зауваження:

1) Під час аналізу якості зерна основна увагу зосереджена на вмісті білка, клейковини та натури зерна. Для більш повної технологічної оцінки зерна доцільно було б навести інші показники хлібопекарської якості (число падіння, сила борошна тощо).

2) У тексті зустрічаються окремі стилістичні та редакційні неточності, які не впливають на загальне сприйняття результатів досліджень, проте могли б бути усунені під час остаточного доопрацювання рукопису.

3) Також хочу звернути увагу на рекомендації виробництву. У них обов'язково потрібно зазначити, для якого саме регіону чи кліматичної зони вони призначені, наприклад, «в умовах Правобережного Лісостепу ...».

Проте висловлені зауваження не змінюють суть наукового дослідження, вони носять рекомендаційний характер, можуть бути дискусійними і не зменшують цінності наукової роботи.

З урахуванням вищесказаного, вважаю, що дисертаційна робота Свинара М.М. подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 «Агрономія» (20 «Аграрні науки та продовольство») є завершеною кваліфікаційною науковою працею, відповідає всім вимогам та може бути представлена до захисту на разовій спеціалізованій вченій раді.

Овчарук В.І., доктор сільськогосподарських наук, професор, зазначив, що представлена наукова робота відзначається високим рівнем актуальності, що зумовлено особливою роллю озимої пшениці як основної важливої культури, інтенсифікація вирощування якої потребує постійної оптимізації елементів технології, зокрема норм висіву насіння та норм мінеральних добрив. Хочу також додати, що здобувач надзвичайно вдало і наочно представив результати досліджень. Він чудово орієнтується у матеріалі своєї дисертації, чітко бачить зв'язок між теорією та практикою і впевнено захищає кожне наукове положення.

Вважаю, що дисертаційна робота за своїм змістом, науковою новизною та практичним значенням повністю відповідає встановленим вимогам. Враховуючи вищезазначене, пропоную підтримати подання роботи до офіційного захисту на спеціалізованій вченій раді.

Овчарук О.В., доктор сільськогосподарських наук, професор відзначив високу актуальність теми дисертаційного дослідження, його наукову новизну та практичну значущість. За своїм змістом, обсягом та обґрунтованістю експериментальних даних робота повністю відповідає встановленим нормативним вимогам. Дисертація має чітку логічну структуру, містить усі обов'язкові структурні елементи, що завершуються науково обґрунтованими висновками та рекомендаціями виробництву. Результати представлення доповіді, вичерпні й аргументовані відповіді здобувача на запитання, а також аналіз рецензентів засвідчують глибокий системний аналіз автора щодо впливу комплексу факторів (біологічних, технологічних) на процеси росту й розвитку рослин. Такий методологічний підхід є вагомим внеском у розвиток і вдосконалення технології вирощування озимої пшениці.

З огляду на зазначене, вважаю, що представлена дисертаційна робота повною мірою заслуговує на допуск до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Климишена Р.І., кандидат сільськогосподарських наук, доцент (науковий керівник) зазначила, що тема дисертаційної роботи не викликає жодних сумнівів стосовно своєї актуальності, наукової новизни та практичного значення. Дисертація виконувалася впродовж 2022–2025 рр. як складова частина тематичного плану кафедри рослинництва, селекції та насінництва Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (державний реєстраційний номер 0124U003080).

Обрані для дослідження технологічні фактори – є надзвичайно важливими. Обґрунтування оптимальних норм внесення мінеральних добрив та норм висіву насіння для пшениці озимої є важливим як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки воно спрямоване на підвищення стабільності врожайності, покращення економічної ефективності. Дисертаційна робота включає дані, які статистично обґрунтовані. Проаналізовано значну кількість літературних джерел. Сформульовані висновки та практичні рекомендації є логічно послідовними, обґрунтованими та повністю підтверджуються отриманими експериментальними даними. Основні положення роботи викладено у 10 публікаціях, з яких – 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 7 – тез доповідей у збірниках міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Враховуючи все вище сказане вважаю, що дисертаційна робота Свинара Миколи Миколайовича виконана для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 – «Агрономія» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, відповідає всім вимогам та може бути представлена до захисту на разовій спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати дисертаційну роботу Свинара Миколи Миколайовича «Формування урожайності та якості зерна пшениці озимої залежно від застосування технологічних факторів в умовах Правобережного Лісостепу», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія завершеним науковим дослідженням, яке має наукову новизну і практичну цінність. Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 року про затвердження вимог до оформлення дисертацій», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету міністрів України №44 від 12 січня 2022 року.

З урахуванням наукової компетентності здобувача Свинара Миколи Миколайовича дисертаційна робота на тему: «Формування урожайності та якості зерна пшениці озимої залежно від застосування технологічних факторів в умовах Правобережного Лісостепу» рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія.

2. Пропонувати вченій раді Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» розглянути кандидатури членів разової спеціалізованої вченої ради, створеної для прийняття до розгляду та проведення захисту дисертації Свинара Миколи Миколайовича «Формування урожайності та якості зерна пшениці озимої залежно від застосування технологічних факторів в умовах Правобережного Лісостепу», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія:

- М'ялковського Руслана Олександровича – доктора сільськогосподарських наук, професора, завідувача кафедри садово-паркового господарства, геодезії та землеустрою Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (голова спецради)

- Хоміної Вероніки Ярославівни – доктора сільськогосподарських наук, професора, завідувача кафедри рослинництва, селекції та насінництва Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» (рецензент)

- Лихочвора Володимира Володимировича – доктора сільськогосподарських наук, професора, професора кафедри технологій у рослинництві Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (офіційний опонент)

- Панциревої Ганни Віталіївни – доктора сільськогосподарських наук, професора, професора кафедри лісового та садово-паркового господарства Вінницького національного аграрного університету (офіційний опонент)

- Зінченко Олесі Анатоліївни – кандидата сільськогосподарських наук, старшого дослідника, заступника директора з наукової роботи Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України (офіційний опонент)

Результати відкритого голосування:

За – 20

Проти – немає

Утрималося – немає

Головуюча на засіданні:

доктор сільськогосподарських наук,
професор, завідувач кафедри рослинництва,
селекції та насінництва ЗВО «ПДУ»

Вероніка ХОМІНА

Секретар:

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри рослинництва, селекції
та насінництва ЗВО «ПДУ»

Катерина НЕБАБА